

Malé a stredné podniky a ich financovanie na Slovensku

Small and medium size enterprises and their financing in Slovakia

Alena Pauličková

Anotácia: *Dobré fungovanie subjektov podnikovej sféry vyžaduje aj podporu zo strany štátu. Ide hlavne o finančnú podporu podnikov, ktorá je zabezpečovaná na ťarchu štátneho rozpočtu. Formy finančnej podpory sú priame a nepriame. V rámci priamej podpory v príspevku poukazujeme na dotácie poskytované zo zdrojov štátneho rozpočtu, resp. z prostriedkov Európskych spoločenstiev. Možnosť poskytovania príspevkov a dotácií zo štátneho rozpočtu je riešená zákonom č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy. Použitie dotácií podlieha povinnému ročnému zúčtovaniu so štátnym rozpočtom, ktorého spôsob určuje Ministerstvo financií SR.*

Kľúčové slová: *finančná podpora; malé a stredné podniky; dotácie; zvýhodnené úvery*

Summary: *The effective function of subjects from a business sphere needs also a support from the state's side. Mainly it is the financial support for enterprises that is provided from the state budget. There are two forms of the financial support: the direct and indirect one. Within the direct support we pointed out the state subsidies provided from the state budget or from European Union funds. A possibility to provide subsidies from the state budget is solved by the Public administration budgetary rules Act No 523/2004 of Coll. Use of the subsidies is liable to obligatory annual accounting with the state budget and its way is defined by the Ministry of finance of the Slovak Republic.*

Key words: *financial support; small and medium enterprises; subsidies; credit preferences*

Formy finančnej podpory

Dobré fungovanie subjektov podnikovej sféry v podmienkach rozvíjajúceho sa trhového hospodárstva vyžaduje aj podporu zo strany štátu. Je to hlavne finančná podpora podnikov zabezpečovaná na ťarchu štátneho rozpočtu, rozpočtov územných celkov, účelových fondov vrátane zahraničnej pomoci.

Jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomického vývoja štátu je dynamický rozvoj sektoru malého a stredného podnikania. Malé a stredné podniky sú vďaka svojej flexibilita a schopnosti rýchlo sa prispôbiť požiadavkám trhu dôležitým nástrojom na zvýšenie konkurencieschopnosti a možnosti preniknutia na trhy iných krajín.[2, 5] Nezastupiteľnú úlohu má malé a stredné podnikanie v menej rozvinutých regiónoch a vidieckych oblastiach, kde často

predstavuje základ miestnej ekonomiky a je kľúčovým sektorom pre tvorbu pracovných príležitostí a rast zamestnanosti.

Jednou z najväčších prekážok rozvoja malého a stredného podnikania je však nedostupnosť finančných zdrojov, resp. vysoká úroková zaťaženosť. Preto jednou zo základných úloh štátu je príprava a realizácia takých podporných programov pre malé a stredné podnikanie, ktorými sa vytvorí vhodný stimulačný mechanizmus na podporu tohto podnikateľského stavu.

Priame formy finančnej podpory sú také, ktoré zvyšujú podnikové príjmy. Môžeme k nim zahrnúť rôzne formy dotácií. Investičné dotácie majú za cieľ podporovať aktivitu investorov. Stanovujú sa buď percentuálne z celkových investičných nákladov dotovaných akcií, alebo absolútnou sumou. Neinvestičné dotácie majú presné účelové určenie, napr. na podporu určitých programov. A práve dotácie predstavujú v kontexte s uvedeným jednu z foriem financovania činnosti podnikateľov. Špecifickou črtou poskytovania dotácií je ich viazanosť na splnenie určitých, presne vymedzených podmienok, to znamená dotácia sa vždy poskytuje na konkrétny vymedzený účel. Použitie dotácie na odlišný účel, než na aký bola poskytnutá, je neprípustné, pokiaľ poskytovateľ nerozhodne inak.

Podľa výkladového slovníka ekonomických pojmov možno vo všeobecnosti dotáciu definovať ako peňažné prostriedky, ktoré majú charakter platby, ktorú jednotlivec alebo inštitúcia poskytuje inému jednotlivcovi alebo inštitúcii bez toho, že by očakával nejakú protihodnotu. Môže ísť o účelovú dotáciu, je určená na presne vymedzené použitie alebo o neúčelovú dotáciu, jej využitie je presne definované, možno ju použiť na akékoľvek výdavky. Iným delením je delenie na vyrovnávacie dotácie, ktoré vystupujú ako určité percento z celkových výdavkov subjektov, ktoré ich prijímajú a nevyrovnávacie čiže neodvodzované dotácie, ktoré nie sú viazané na výdavky príjemcu.

Dotácie poskytované zo zdrojov štátneho rozpočtu, resp. z prostriedkov Európskych spoločenstiev predstavujú jednu z foriem štátnej, resp. európskej podpory.[3, 4] Sú stanovené vládou, príp. príslušnými orgánmi Európskych spoločenstiev na základe určených priorít alebo vo forme rôznych rozvojových programov. Možnosť poskytovania príspevkov a dotácií zo štátneho rozpočtu je v Slovenskej republike od 1.1.2005 riešená v rámci ustanovenia § 8 ods. 2 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Z výdavkov štátneho rozpočtu možno v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok poskytovať dotácie právnickým osobám a fyzickým osobám. Dotácie, s výnimkou dotácií na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy obciam a vyšším územným celkom, dotácií na náhradu straty pri zabezpečovaní výkonov vo verejnom záujme, dotácií na financovanie spoločných programov Slovenskej republiky a Európskej únie a dotácií verejným vysokým školám poskytuje správca kapitoly vo svojej vecnej pôsobnosti spravidla na základe žiadosti. Rozsah a ďalšie podmienky poskytovania dotácií a spôsob ich poskytovania ustanovuje všeobecne záväzný právny predpis. Vydáva ho správca kapitoly, ktorý je orgánom štátnej správy, ak nie je ustanovený osobitným zákonom. Ak správca kapitoly nie je orgánom štátnej správy, môže poskytovať dotácie za podmienok ustanovených zákonom. Použitie dotácií podlieha povinnému ročnému zúčtovaniu so štátnym rozpočtom, ktorého spôsob určuje Ministerstvo financií Slovenskej republiky.

Medzi príspevky zo štátneho rozpočtu je potrebné zaradiť aj príspevky v zmysle zákona č. 231/1999 Z. z. o štátnej pomoci v znení neskorších predpisov, ktoré sú poskytované v súlade s týmto zákonom a len za podmienok ním ustanovených a právnymi predpismi Európskeho spoločenstva vzťahujúcimi sa na štátnu pomoc. Takáto dotácia je považovaná za priamu formu štátnej pomoci.

Dotácia predstavuje pre účtovnú jednotku v čase jej príjmu externý zdroj financovania. Prijatím dotácie teda vzniká záväzok voči subjektu, ktorý dotáciu poskytol. Záväzok účtovnej jednotky z titulu poskytnutia dotácie sa vykazuje dovtedy, kým nie je splnená podmienka účelu, na ktorý sa dotácia poskytla. Potrebné je poznamenať, že záväzok účtovnej jednotky z titulu poskytnutia dotácie sa vyrovnáva len účtovne, t.j. bez pohybu peňažných prostriedkov. K pohybu peňažných prostriedkov pri zúčtovaní dotácie dôjde iba v prípade vrátenia peňažných prostriedkov, pričom k vráteniu peňažných prostriedkov dochádza pri nesplnení podmienok poskytnutia dotácie, alebo keď suma prijatej dotácie prevyšuje výšku jej skutočného použitia.[3, 4, 5].

V súvislosti s dotáciami je v rámci zákona o dani z príjmov nevyhnutné predovšetkým pripomenúť, že podľa ustanovenia § 2 písm. h) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov je zdaniteľným príjmom taký príjem, ktorý je predmetom dane a nie je oslobodený od dane podľa spomínaného právneho predpisu ani medzinárodnej zmluvy. Ďalej sú v súvislosti s dotáciami dôležité nasledujúce ustanovenia. Od dane z príjmov fyzických osôb je oslobodený príjem plnení poskytovaných v rámci aktívnej politiky trhu práce podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov, okrem platieb prijatých v súvislosti s výkonom činností, z ktorých plynú príjmy podľa ustanovenia § 6 zákona o dani z príjmov. Uvedené konštatovanie vyplýva priamo z ustanovenia § 9 ods. 2 písm. d) zákona o dani z príjmov.

Nepriama finančná podpora a využitie nepriamych nástrojov podpory podnikania spočíva v znižovaní výdavkov podnikateľských subjektov, resp. v znižovaní finančných rizík.

Nepriama finančná podpora pre malé a stredné podniky zahŕňa

- úverové programy,
- záručné programy,
- finančnú ponuku rizikového kapitálu.
- daňové zvýhodnenie,
- poradenské a informačné služby.

Cieľom finančných podporných programov je pomáhať malým a stredným podnikom prekonať nedostatok zdrojov. Súčasne majú aj svoj makroekonomický význam. Hlavnou úlohou programov je podpora výroby, služieb a zamestnanosti. Paralelne poskytovaný vzdelávací a poradenský servis núti podnikateľa akceptovať štandardné podmienky vyplývajúce z tvorby trhového prostredia. Tým sa tieto programy líšia od bežných komerčných aktivít bánk a finančných inštitúcií. Z hľadiska pôvodu finančných zdrojov tvoria len jeden spôsob financovania, ale pre malé a stredné podniky majú mimoriadny význam.

Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania (NARMSP)

NARMSP vznikla na základe spoločnej iniciatívy programu EÚ PHARE a vlády Slovenskej republiky. Je to nadácia, ktorá začala svoju činnosť ešte vo februári 1993.

Zabezpečuje koordináciu všetkých aktivít na podporu malého a stredného podnikania vrátane finančných tak na medzinárodnej úrovni ako i na národnej a lokálnej úrovni. Spolupracuje so sieťou ňou vytvorených regionálnych poradenských a informačných centier (RPIC) a podnikateľských inovačných centier (*Business Innovation Centre - BIC*). Zdroje agentúry pochádzajú z programu PHARE, zo štátneho rozpočtu SR a z vlastnej podnikateľskej činnosti.

Regionálne poradenské a informačné centrá (RPIC) sú neziskové inštitúcie, ktoré poskytujú komplexné poradenské a informačné služby:

- začínajúcim podnikateľom ako zakladateľom nových malých a stredných podnikov,
- existujúcim malým a stredným podnikom, ktoré potrebujú riešiť podnikateľské problémy v oblasti:
 - konzultácií podnikateľského zámeru,
 - vypracovania podnikateľského plánu,
 - podmienok podnikania v regióne,
 - právneho poradenstva,
 - finančného poradenstva,
 - daňového poradenstva,
 - trhu práce.

V súčasnosti pôsobí v Slovenskej republike 13 týchto centier. RPIC majú sídlo v týchto mestách SR: Bratislava, Dunajská Streda, Komárno, Košice, Lučenec, Martin, Nitra, Poprad, Považská Bystrica, Prešov, Trebišov, Trenčín, Zvolen. Výhodou poradenstva poskytovaného RPIC je jeho informačná aktuálnosť daná prepojenosťou centier medzi sebou navzájom, ale aj s NARMSP, ktorej informačné zázemie RPIC využívajú.[1, 145]

Podnikateľské inovačné centrá (BIC) sa orientujú predovšetkým na vytváranie podnikateľského prostredia pre malé a stredné podniky, ktoré prinášajú inovatívny podnikateľský zámer. Poskytujú im dlhodobú starostlivosť 2-3 roky. Malým a stredným podnikom poskytujú aj materiálnu podporu, vytvárajú predpoklady na zabezpečenie finančnej pomoci, pomáhajú pri zabezpečovaní odbytových možností a získavaní garantov. BIC sú založené vo forme spoločností s r. o., väčšinou vo vlastníctve mesta, ktoré ich založilo, a svoj zisk investujú do rozvoja činností, ktoré sú ich poslaním. V súčasnosti pôsobí na Slovensku päť týchto centier. NARMSP ako prvá inštitúcia na Slovensku zaviedla poskytovanie finančnej podpory malým a stredným podnikom prostredníctvom zvýhodnených úverov, ktoré sú aj objemovo najvýznamnejšou formou finančnej podpory pre túto oblasť. Odlišujú sa od bežných komerčných úverov, nakoľko zahŕňajú prvky finančnej podpory tým, že napríklad .[4, 5].

- riešia otázku nedostatku zdrojov pre malé a stredné podniky,
- sú poskytované pri nižších úrokových sadzbách, s možnosťou odkladu splátok,
- sú poskytované ako dlhodobé, resp. strednodobé úvery,
- ak nastáva problém záruky (podnikatelia majú problém so zabezpečením úveru a nemôžu poskytnúť dostatočnú zábezpeku), úverový program môže ako prvok podpory obsahovať nižšiu požadovanú záruku.

V súčasnosti sa NARMSP zúčastňuje ako koordinátor na dvoch úverových programoch:

- Podporný úverový program,
- Mikropôžičkový program.

Podporný úverový program (PÚP)

Hlavným cieľom PÚP je umožniť malým a stredným podnikom prístup k investičnému a prevádzkovému kapitálu formou strednodobých úverov za výhodnejších podmienok (cena úveru a riziko) ako bežne poskytujú komerčné banky.

PÚP má charakter revolvingového fondu, ktorý sa jednak dopĺňa zo spomínaných finančných zdrojov, a jednak sa úvery môžu poskytovať zo splátok úverov, ktoré sa realizovali v minulých rokoch.

Poskytnutý úver možno použiť na:

- obstaranie hnutel'ného a nehnuteľného majetku,
- kúpu stavby alebo rekonštrukciu prevádzkových priestorov,
- nákup základných zásob a surovín určených na ďalšie spracovanie v maximálnej výške 50 % z výšky požadovaného úveru.

Súčasn  podmienky úveru:

- maximálna výška úveru je 10 mil. Sk,
- maximálna lehota splatnosti 8 rokov,
- úroková sadzba 9,76 % - 10,8 % p. a.

Vykonávateľ programu (NARMSP) predkladá Ministerstvu hospodárstva SR (poskytovateľ pomoci) žiadosť o uvoľnenie finančných prostriedkov. Po splnení podmienok programu, vydaní kladného stanoviska NARMSP, RPIC alebo BIC a schválení podnikateľského zámeru úverovým výborom participujúcej banky sa úver poskytne štandardnou formou využívanou aj pri komerčných úveroch.[1, 149] V prípade, že príjemca úveru nedodrží podmienky úveru, je povinný vrátiť poskytnutý úver a zaplatiť úrok. Samozrejme základom pre poskytnutie úveru je kvalitne vypracovaný podnikateľský plán. Úver sa čerpá prostredníctvom zúčastnených komerčných bánk.

Literatúra

1. FETISOVÁ, E., VLACHINSKÝ, K., SIROTKA, V.: *Financie malých a stredných podnikov*. IURA EDITION, Bratislava 2004, 260 s. ISBN 80-89047-87-4
2. PAULIČKOVÁ, A.: *Podnikanie malých firiem v Slovenskej republike po vstupe do Európskej únie*. EUROUNION, Bratislava 2004, 388 s. ISBN 80-88984-65-3
3. PORADCA EXTRA, príloha mesačníka PORADCA. Júl 2007. *Jednoduché účtovníctvo*
4. JEŽKOVÁ, R.: *Nástroje komunálnej podpory podnikania*. In: *Ekonomia a podnikanie 1/2007*. Vedecký časopis Fakulty ekonomie a podnikania BVŠP, Bratislava, s. 30-38, ISSN 1337-4990
5. JEŽKOVÁ, R.: *Komunálna podpora malého a stredného podnikania*. Sborník príspevků z konferencie. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2007, s. 59-64, ISBN 80-7314-110-8

Kontakt:

Doc. JUDr. Alena Pauličková, PhD., h. prof.
Fakulta práva Janka Jesenského
Vysoká škola v Sládkovičove
alena.paulickova@vssladkovicovo.sk